

Burgerparticipatie in Diemen

Beleidsnota over het betrekken van burgers bij beleids- en besluitvorming

Diemen, april 2013

In 1970 begint in Diemen de bouw van de vijf studentenflats aan de Rode Kruislaan. De bouw had een jarenlange voorgeschiedenis en het besluit tot bouwen was niet onomstreden, maar de kwestie bleef beperkt tot de bestuurlijke kringen. De omwonenden, die er niet lang daarvoor waren komen wonen, wisten van niks.

Tot ze een briefje in de bus kregen:

“Er worden vijf flats gebouwd op het nabijgelegen veldje, waarvoor betonpalen met een lengte van 25 meter de grond in gaan, en u wordt gesommeerd tijdig al zodanige maatregelen van zorg en voorzorg te nemen of te doen nemen als nuttig of nodig blijkt te zijn ten einde schade aan uw huizen te voorkomen.”

Dat was 1970....

1. Introductie

Geen onderwerp in overheidsland is de laatste jaren zo veel besproken en zo ruim gedocumenteerd als burgerparticipatie. Dat is logisch: als allerwegen ‘het democratisch tekort’, ‘de kloof tussen kiezer en bestuur’, ‘de wispelturigheid en de mondigheid van de kiezer’ worden benoemd, dan vraagt dat om een antwoord van diezelfde overheid.

Meestal gaat dat antwoord in de richting van meer participatie: de burger mee laten praten, mee laten beslissen, raadplegen, organiseren van informatiebijeenkomsten, meer aandacht voor interactieve beleidsvorming, burger- en wijkinitiatieven faciliteren, klankbordgroepen, burgerpanels, bedrijvenpanels.

Doel van deze nota is dat landschap van burgerparticipatie te beschrijven, met name voor de beleids- en besluitvorming. De activiteiten die we in Diemen op dat terrein al hebben ondernomen, zullen we ook onder de loep nemen. Aan die beide lijnen willen we een werkwijze en instrumentarium ontleen, die op Diemense leest geschoeid zijn.

Dat moet ertoe leiden dat we de intenties om burgers meer bij de beleids- en besluitvorming te betrekken op een goede en gestructureerde manier kunnen waarmaken. Of dat ook effect heeft zal te zien zijn in de verschillende scores van het onderzoek voor Waarstaatjegemeente.nl.

Voor de goede orde geven we ook aan dat we spreken over burgerparticipatie, maar dat alle afspraken en voorstellen ook gelden voor de wijze waarop we als gemeente met onze bedrijven willen omgaan.

Aan de totstandkoming van deze beleidsnota is een uitgebreid intern consultatietraject vooraf gegaan, inclusief college en gemeenteraad. Extern heeft participatie via een buurtpanel plaatsgevonden.

2. Wat verstaan we onder participatie?

Als er gesproken wordt over burgerparticipatie komt er een heel scala aan mogelijkheden, projecten, instrumenten aan de orde. Daarom is het goed om af te bakenen waar we met de term burgerparticipatie in het kader van deze nota over praten.

Definitie

De Raad voor het Openbaar Bestuur hanteert de volgende definitie van burgerparticipatie:

‘De actieve deelname van (groepen) burgers aan de verschillende fasen van het beleidsproces. Burgerparticipatie heeft een pro-actief karakter en betreft een door burgers en politiek gelegitimeerd proces, dat een bepaalde procedure kent.’

Burgerparticipatie houdt dus in dat de burger een aandeel heeft in beleid of plannen van de gemeente. Het vraagt om samenwerking en vereist interactie. De term ‘interactief beleid’ wordt dan ook vaak als synoniem gebruikt. De term ‘interactief’ betekent niets meer en niets minder dan dat er tweerichtingsverkeer is. Bij interactief beleid betreft een overheid burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven bij het beleid om in open wisselwerking met hen tot de voorbereiding, bepaling en uitvoering van beleid te komen.

In de definitie van de Raad voor het Openbaar Bestuur staat ook dat het gaat om een *‘gelegitimeerd proces, dat een bepaalde procedure kent.’* Wanneer we in Diemen deze definitie over nemen, moeten we als gemeente ook over de spelregels van burgerparticipatie afspraken maken.

Afbakening

In de praktijk noemen we activiteiten waarmee we de betrokkenheid van burgers bij hun leefomgeving vergroten, ook participatie. Het gaat daarbij vooral om meedoen: meedoen in de uitvoering van beheertaken, zoals zout strooien, groenonderhoud of zwerfvuilacties. Deze participatie-activiteiten in de zin zelfbeheer laten we hier buiten beschouwing. Ook dat is participatie en ook die activiteiten dragen bij aan een goed samenspel tussen burger en overheid en geven bovendien het beeld dat er korte lijnen en een ‘beschikbare’ overheid is. Maar in het kader van het beheer van de openbare ruimte en de bijbehorende overzichten zijn duidelijke omschrijvingen beschikbaar van de mogelijkheden die we in Diemen op het terrein van actief beheer door bewoners bieden. Het is overigens best denkbaar dat zelfbeheer ook op andere terreinen (bv bij het beheer van accommodaties) dienstig kan zijn, maar dat is een beleidskeuze die op andere momenten aan de orde is.

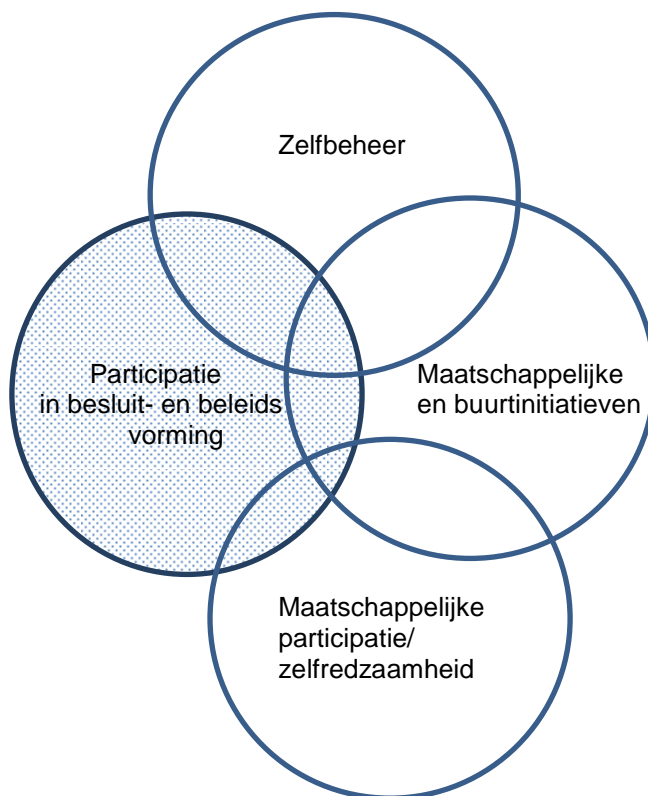
We praten hier ook niet over buurtinitiatieven. Ook die zijn als vormen van burgerparticipatie te beschouwen. Maar die horen meer in het kader van het wijkgericht werken aan de orde te komen. In een aantal gevallen, bijv. voor de BewonersInitiatiefGelden, zijn daar al spelregels voor vastgelegd.

Het is uiteraard wel goed denkbaar dat de gedachten die ten grondslag liggen aan het streven naar meer en betere burgerparticipatie op het gebied van beleids- en besluitvorming ook hun uitwerking hebben op de participatie in de uitvoering van overheidstaken of de invulling van het wijkgericht werken. Waar het ons lukt om mensen te betrekken bij beleids- en besluitvorming, is het goed mogelijk dat dat zich uitstrekt naar de uitvoering. Er zijn goede voorbeelden van wijkbudgetten, burgerbegrotingen of zelfbeheer. In deze nota zijn die oplossingen niet meegenomen, maar natuurlijk zijn er op bepaalde terreinen wel raakvlakken, met name op het punt van zelfbeheer in de openbare ruimte.

Bovendien is het zo dat burgers zich in eerste aanleg veelal laten mobiliseren rondom besluiten die hen niet bevallen. Vaak is dat op het gebied van ruimtelijke ordening het geval. Dat is niet per definitie negatief te beoordelen. Burgers mogen immers hun belang zichtbaar maken, maar het is zelfs ook positief te duiden. Men wil zich in gezamenlijkheid blijkbaar inzetten voor de eigen woon- en leefomgeving. Die dynamiek zouden we als gemeente beter kunnen benutten om ook participatie in de uitvoering te bevorderen. Daar zou een rol kunnen liggen voor de wijkcoördinatoren.

Het gaat in deze beleidsnota ook niet om maatschappelijk participatie in de zin van deelname aan het maatschappelijk verkeer, zoals dat in het kader van Wmo, inburgering of andere sociale processen is gedefinieerd. Ook op dit terrein zijn er natuurlijk raakvlakken, want het politieke besluitvormingsproces is in feite een van de deelgebieden van het maatschappelijk leven waarop je de deelname van allerlei groepen burgers zou willen bevorderen.

In feite gaat het om vier samenhangende velden van politiek-maatschappelijke participatie, die wel van elkaar zijn te onderscheiden:

Inspraak

Soms wordt onder participatie ook de formele inspraak gerekend, zoals die is beschreven in de Gemeentewet, de Awb en in een lokale inspraakverordening. Inspraak is dan het betrekken van ingezetenen en belanghebbenden bij (de voorbereiding van) gemeentelijke besluitvorming volgens een vast proces; het is een fase van het totale besluitvormingsproces. Uiteraard geldt dat ook als een manier waarop burgers hun invloed

op besluiten van bestuursorganen kunnen uitoefenen, maar deze nota gaat met name over de mogelijkheden naast wat al wettelijk of bij verordening verplicht is.

De Gemeentewet regelt de wijze waarop burgers hun opvattingen kenbaar kunnen maken aan de gemeenteraad (raadsadres, inspreken bij raadsvergadering en burgerinitiatief).

De Algemene wet bestuursrecht (Awb) regelt de inspraakprocedure op besluiten van een gemeentelijk orgaan. Het gaat daarbij op bekendmaking, terinzagelegging, wijze van reactie, inbrengen van zienswijzen, de termijnen (zes weken) en de manier waarop het bestuursorgaan om moet gaan met reacties. De Awb geeft niet aan voor welke soort besluiten de procedure geldt, maar verwijst daarvoor naar de lokale inspraakverordening en naar andere wetten waarin inspraak volgens deze procedure wordt geregeld. In de praktijk gaat het vooral om besluiten in het kader van de Wet Ruimtelijke Ordening, Wro (bestemmingsplannen, inpassingsplannen, projectbesluiten) en Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, Wabo (bouwvergunningen, milieumeldingen, kapvergunningen). Daarnaast gelden de inspraakspelregels ook voor bepaalde benoemingen, verkeersbesluiten, vaststelling van arbeidsvoorwaarden. Ook dan bestaat de verplichting tot terinzagelegging en is er de mogelijkheid zienswijzen in te dienen. In een aantal wetten zijn nog bijzondere verplichtingen tot het bieden van inspraak geregeld (Wet milieubeheer, Wet maatschappelijke ondersteuning, Wet werk en bijstand)

De Inspraakverordening van Diemen geeft globaal gesproken aan dat het college, de raad of de burgemeester op alle beleidsonderdelen waarvoor ze als bestuursorgaan bevoegd zijn, inspraak kunnen verlenen. Er worden geen uitspraken gedaan voor welke onderwerpen dat dan geldt, wel wordt een aantal uitzonderingen benoemd (begroting, spoedeisende zaken, uitvoering hogere regelgeving, belang van kwetsbare groepen). Qua procedure sluit de inspraakverordening aan bij de Awb. Deze beleidsnota is te beschouwen als een nadere uitwerking van artikel 4.2, dat zegt dat een bestuursorgaan voor een of meer beleidsvoornemens een andere procedure kan vaststellen.

Burgerparticipatie bij beleids- en besluitvorming is echter veel meer dan deze formeel geregelde inspraak een werkwijze. Het gaat om de rol van burgers en belanghebbenden in de fase voor het geformaliseerde besluit door het college van Burgemeester en Wethouders of van de gemeenteraad.

Participatie kan zowel de voorbereiding, bepaling, uitvoering als evaluatie van beleid betreffen. In voorkomende gevallen rekenen we daar ook andersoortige beslissingen van de gemeente onder, zoals de inrichting van een speelplek, een beplantingsvoorstel, de introductie van een nieuw product of een nieuwe dienst. Doel van participatie is een open en evenwichtige samenwerking, waarbij de gemeente externen bij het beleid betreft. Participatie komt nadrukkelijk niet in de plaats van inspraak als inspraak wettelijk verplicht is.

Niveaus van participatie

In algemene beschrijvingen van burgerparticipatie wordt veelal de zogeheten participatieladder gebruikt om aan te duiden welke soort participatie, welk niveau van participatie aan de orde is. In het kader van het beheer van de openbare ruimte wordt een vergelijkbare onderscheiding gemaakt.

- Informeren

De politiek en het bestuur bepalen zelf de agenda voor besluitvorming en houden belangstellenden hiervan op de hoogte. Zij maken geen gebruik van de mogelijkheid om belanghebbenden een inbreng te geven in de beleidsontwikkeling.

Rol van de participant: toehoorder.

- Raadplegen

Politiek en bestuur bepalen in hoge mate zelf de agenda, maar zien deelnemers als gesprekspartners bij de ontwikkeling van beleid of bij het nemen van een besluit. De politiek verbindt zich echter niet aan de resultaten die uit de gesprekken voortkomen. Het is wel raadzaam als de politiek zich verantwoordt over de consultatie.

Rol van de participant: geconsulteerde.

- Adviseren

Politiek en bestuur stellen in beginsel de agenda samen, maar geven deelnemers gelegenheid om problemen aan te dragen en oplossingen te formuleren, waarbij deze ideeën een volwaardige rol spelen in de ontwikkeling van beleid. De politiek verbindt zich in principe aan de resultaten, maar kan bij de uiteindelijke besluitvorming hiervan (beargumenteerd) afwijken.

Rol van de participant: adviseur

- Coproduceren

Politiek, bestuur en deelnemers komen gezamenlijk een agenda overeen, waarna samen naar oplossingen gezocht wordt. De politiek verbindt zich in principe aan deze oplossingen met betrekking tot de uiteindelijke besluitvorming.

Rol van de participant: samenwerkingspartner.

- Meebeslissen

Politiek en bestuur laten de beleids- en besluitvorming over aan de deelnemers, waarbij het ambtelijk apparaat een adviserende rol vervult. De politiek neemt de resultaten over, na toetsing aan vooraf gestelde randvoorwaarden.

Rol van de participant: medebeslisser.

Diemen wil nu:

- de definitie van de Raad voor het Openbaar bestuur gebruiken,
- de hierboven geschetste afbakening van burgerparticipatie gebruiken en
- de terminologie van de participatieladder hanteren.

3. Waarom burgerparticipatie?

In het Diemense collegeprogramma is nadrukkelijk uitgesproken dat het huidige college de burger meer wil betrekken bij besluiten, beleidsvoorbereiding en beheer: 'Het college wil de betrokkenheid van burgers, bedrijven en instellingen bij comfort, inrichting, beheer en onderhoud van de eigen leef-en werkomgeving vergroten. Dit vraagt om een open en toegankelijke stijl van besturen.' Verder wil het college zorgen dat de burger vertrouwen heeft in de politiek en in de gemeentelijke organisatie. Dat wil ze door vergroting van bewonersparticipatie en actief burgerschap via open en tijdige communicatie met burgers en instellingen en door een inventarisatie van participatiemogelijkheden (de Proeftuin Participatie, die in deze nota is verwerkt).

Ook de gemeenteraad geeft er herhaaldelijk en nadrukkelijk blijk van veel waarde te hechten aan het informeren, raadplegen en betrekken van burgers. Tegelijkertijd is de raad zich er nadrukkelijk van bewust dat ze namens de burgers gekozen zijn als vertegenwoordigers. Er is sprake van een subtiel evenwicht tussen bestuurlijke verantwoordelijkheid en ruime burgerparticipatie (in vaktermen: tussen de representatieve democratie en de participatieve, actieve democratie). Ook daarom is het goed om een helder beleid te formuleren.

De ambtelijke organisatie heeft zich met de filosofie onder Koers op Kwaliteit ook uitgesproken voor een open en communicatieve opstelling naar de buitenwereld, dus zeker naar de burgers toe. Een belangrijk kernwaarde is klantgerichtheid. Dat is in Koers op kwaliteit op verschillende manieren vertaald: *"We moeten op alle fronten meer kwaliteit bieden. Met de blik naar buiten"* Medewerkers worden geacht een belangrijke signaalfunctie te hebben naar het bestuur: *"ze weten wat er speelt"*. Een dienstverlenende instelling is essentieel. Een van de basisprincipes wordt genoemd het werken vanuit het *"perspectief van de burger (weten wat de burger wil en vraagt)."*

Onlangs zijn ook de kwaliteitseisen die aan beleidsvoorstellen worden gesteld, vastgelegd. Eén daarvan vraagt nadrukkelijk om interactiviteit in de totstandkoming ervan: *"Interactief: in de advisering is, indien dit in de rede ligt, aan relevante stakeholders en burgers de mogelijkheid gegeven hun inbreng te leveren."*

Maatschappelijke trends

Zijn deze aanzetten in eigen huis al genoeg reden om actief met participatie bezig te gaan, een aantal maatschappelijke trends versterkt dat nog meer.

In de relatie burger – overheid is in toenemende mate een verzakelijking te zien. De burger beschouwt zich in een aantal opzichten als consument en de overheid treedt hem in veel gevallen ook als zodanig tegemoet. Omdat de burger in die relatie met een monopolist te maken heeft, is er een grote behoefte om inbreng te hebben en gehoord te worden. De overheid is zich daarvan bewust en creëert mogelijkheden om die afhankelijke 'consument' zoveel mogelijk een positie te geven bij de beleids- en besluitvorming.

Toch blijft er in de relatie burger – overheid vanwege de onevenwichtigheid bij de burger een behoorlijk wantrouwen over het optreden van de overheid. Er is sprake van wij/zij-denken meer dan van een gezamenlijk gevoelde belangenafweging. Die kloof voedt ook de hedendaagse tendens van 'minder overheid'. De overheid zelf – ook de lokale- vult de zo ontstane ruimte met een beroep op zelfredzaamheid, meer eigen verantwoordelijkheid voor de burger, meer ruimte voor zelfbeheer. Dat kan alleen echt effectief zijn als daar ook meer zeggenschap en meer inbreng mee samen gaat.

De samenleving evolueert verder naar een informatiesamenleving, waarbij de mondigheid en kennis van de burger een gegeven is. De burger weet veel meer dan in het verleden, of kan in ieder geval veel meer weten: onderzoeken, analyses, besluiten uit het verleden, gegevens

zijn dankzij de informatietechnologie snel en breed beschikbaar. Het monopolie op kennis bestaat niet meer, openheid is de norm. Bovendien is de mondige burger ook zeer wel in staat om de eigen gedachten, ideeën en opinies te verspreiden. En ook dat kan heel snel en breed, met name via sociale media. Die beide gegevenheden maken dat de tijd waarin de overheid in alle rust, weloverwogen en na gedegen analyse een beleid kon vaststellen om dat vervolgens netjes aan de braaf luisterende burgers uit te leggen echt achter ons ligt. De burger eist openheid, dwingt die af en de burger laat van zich horen, vooraf, tijdens of na het beleids- of besluitvormingsproces.

Tot slot is het zo dat er de laatste tijd veel digitale mogelijkheden bij zijn gekomen om op een snelle en eenvoudige manier burger te betrekken. Daarbij valt te denken aan digitale panels, het houden van internetenquêtes, het gebruik van social media en *crowd sourcing*, het maken van beleid(sstukken) door medepenvoering van burgers. Door de beschikbaarheid van deze instrumenten is de drempel om burgers een rol te geven in de beleids- en besluitvorming, in ieder geval in technische zin, een stuk lager geworden.

Voordelen participatie

Er zijn zo gezien genoeg aanleidingen om meer aan burgerparticipatie te doen, maar de grote vraag is natuurlijk wat je er als gemeente aan hebt.

De gemeente Diemen gaat er vanuit dat burgerparticipatie bij kan dragen aan de volgende doelstellingen:

- **Verbeteren van de kwaliteit van beleid en besluiten (incl. producten of diensten)**
Burgers zijn niet alleen inwoner, maar ook vakmensen met kennis; bovendien kennen ze hun eigen omgeving en de lokale omstandigheden vaak net zo goed of beter dan het ambtelijk apparaat. Er komt via participatie dus meer informatie beschikbaar, al was het maar over de wijze waarop betrokken partijen tegen een vraagstuk aankijken. Er kunnen ook andere oplossingen naar voren komen.
- **Vergroten van het draagvlak voor beleid**
Doordat meer mensen meedoen, krijgen betrokken partijen inzicht in de volle breedte van de problematiek. Daardoor stappen ze soms makkelijker over eigen belangen heen. Kennis van elkaars overwegingen draagt bij aan sociale samenhang. Ondanks inhoudelijke verschillen hebben de betrokkenen zich gezamenlijk aan een proces verbonden.
- **Verkorten van de tijdsduur van het proces**
De mogelijkheid van participatie vergroot de kans op medewerking en vermindert in de juridische fasen van het project de kans op tijdrovende beroepsprocedures of andere hindernissen. Doordat er meer betrokkenen zijn is er een betere bewaking van de kwaliteit van een beleidsproces. Door het vergroten van de betrokkenheid van partijen die ook nodig zijn in de fase van uitvoering van beleid kan die fase van een proces vlotter verlopen.
- **Verbeteren van de relatie tussen burgers en bestuur**
De hogere kwaliteit van beleidsbeslissingen, het grotere draagvlak voor beleid en de snellere doorloop van beleidsproces vergroten het vertrouwen in het politiek bestuur. Het bestuur is meer zichtbaar in deze processen en maakt duidelijk midden in de samenleving te staan. Direct contact draagt bij aan wederzijds vertrouwen. Interactief beleid is mogelijk ook een antwoord op de toenemende onvrede bij burgers over geldende inspraakmogelijkheden of over juridische procedures. Die worden - terecht of niet - vaak als te laat in het beleidsproces ervaren.

Zonder voorbij te gaan aan de diepgang van de maatschappelijke ontwikkelingen of de effecten ervan op de representatieve democratie te ontkennen, willen we hier vooral eenvoudigweg constateren dat burgerparticipatie loont.

Niet voor niets deed de Nationale Ombudsman in 2009 onderzoek naar en aanbevelingen over burgerparticipatie. Die bevindingen van de ombudsman zijn bij deze nota eveneens belangrijke bouwstenen geweest. En ook vanuit de VNG en het ministerie van Binnenlandse Zaken is de afgelopen periode in het Actieprogramma Lokaal Bestuur veel aandacht besteed aan participatie door burgers, met name in het project In Actie met burgers!

Structurele aandacht voor burgerparticipatie zal ook in Diemen noodzakelijk en profijtelijk zijn. Het is nu zaak te kijken of de Diemense praktijk ook zorgt dat we alle vruchten kunnen plukken.

4. Wat doet Diemen al?

Als we vaststellen dat een goede en gestructureerde aanpak van participatie de moeite waard is, moeten we ook kijken wat we als gemeente nu al doen. Daartoe kijken we wat er nu al vastligt en we laten een inventarisatie zien van participatietrajecten die de afgelopen periode in Diemen hebben gelopen en waar we onder de noemer Proeftuin Participatie met speciale aandacht naar kenmerken en effecten hebben gekeken. Het is de bedoeling uit die Diemense voorbeelden conclusies te trekken en te zien welke aanpak voor welke vraagstukken specifiek in Diemen werkzaam kunnen zijn.

Inspraakverordening

Diemen kent een Inspraakverordening. Die heeft in het kader van participatie een beperkte toegevoegde waarde. In feite komt het erop neer dat college of raad bij een beleidsvoornemen zelf kunnen bepalen in hoeverre inspraak wordt verleend, uiteraard bovenop de formele, wettelijke verplichtingen. De meest relevante artikelen luiden:

Artikel 2.1. Elk bestuursorgaan besluit ten aanzien van zijn eigen bevoegdheden of inspraak wordt verleend bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid.

Artikel 2.2. Inspraak wordt altijd verleend indien de wet daartoe verplicht.

Artikel 4.2. Het bestuursorgaan kan voor een of meer beleidsvoornemens een andere inspraakprocedure vaststellen.

Voor participatie valt hier niet veel aan te ontlenen, behalve dan dat ieder bestuursorgaan zelf beslist over de inspraak. Dat kunnen we zo opvatten dat dat ook voor de participatie geldt.

Voorbeelden uit de praktijk: Proeftuin Participatie

De afgelopen periode hebben we als gemeente Diemen verschillende vormen van burgerparticipatie in de praktijk gebracht. Van een aantal projecten hebben we onder de noemer Proeftuin Participatie een korte evaluatie gemaakt. Daarbij hebben gekeken van welke participatietrede sprake was, welke randvoorwaarden er golden, hoe het effect was. Daarbij is er zeker geen wetenschappelijke pretentie geweest, maar meer een explicitering van leerpunten. Die kunnen samen leiden tot een samenhangende en gestructureerde aanpak van burgerparticipatie. De trede informeren hebben we niet bekeken; in feite is die eerste trede altijd aan de orde als er een besluit wordt genomen, beleid wordt gemaakt of een product wordt ontwikkeld.

Herinrichting speelplaats Beukenhorst: meebeslissen

Naar aanleiding van een brief van een bewoner zijn alle bewoners en kinderen uit de buurt uitgenodigd om op een woensdagmiddag naar de speelplaats te komen. Daar waren medewerkers van de gemeente aanwezig met afbeeldingen van speeltoestellen waaruit gekozen kon worden. Er waren zo'n 20 kinderen die allemaal twee stickers kregen om te plakken bij het speeltoestel van hun voorkeur. De twee toestellen met de meeste stemmen zijn geplaatst. De aanwezige kinderen waren erg enthousiast en begrepen heel goed wat de keuzemogelijkheden en beperkingen waren. Het bezoeken van de kinderen in hun eigen (speel)omgeving is succesvol gebleken evenals het werken met afbeeldingen.

Leerpunten	+	-
- laagdrempelige aanpak, - beperkte schaal, - concrete vraagstelling over directe omgeving		

Herinrichting speelplaats park De Omloop: adviseren, meebeslissen

Kinderen van buitenschoolse opvang de Vogeltuinen hebben ontwerpen gemaakt voor de herinrichting van de speelplaats in park De Omloop. Aan de hand van die ontwerpen zijn er door twee bureaus ontwerpen gemaakt. Tijdens een informatieavond in de kantine op de gemeentewerf konden alle bewoners van de wijk Buytenstee de ontwerpen bekijken en toelichting vragen aan de medewerkers van de ontwerp bureaus en de gemeente. De ontwerpen werden gepresenteerd via grote gekleurde platen en er waren met behulp van laptops ook bewegende beelden te bekijken. Via een formulier konden de bewoners hun voorkeur voor één van de twee ontwerpen aangeven. Er waren zo'n 50 bewoners aanwezig op de avond; zij waren erg te spreken over de manier waarop de ontwerpen tot stand waren gekomen en de wijze van presentatie op de avond zelf.

Leerpunten	+	-
- getrapte aanpak, - concrete vraagstelling, - beperkte schaal, - benaderbaarheid medewerkers		

Brede School Diemen Noord: raadplegen

De keuze van de locatie van de Brede School in Diemen Noord was een politiek zwaarwegende keuze, waarbij pas in tweede instantie de burgers zijn betrokken. In dat traject heeft het college ervoor gekozen om drie opties voor de betreffende scholen ter consultatie voor te leggen aan de bewoners (expliciet niet ter besluitvorming). Doel was de beschikbare informatie te delen en de burgers te vragen daarop aan te vullen en opinies te geven, zodat college en raad later tot een weloverwogen besluit konden komen. Voor deze vraagstelling zijn verschillende middelen ingezet. Zo werd een speciale website gebouwd, waarop alle beschikbare informatie te vinden was en waar mensen opmerkingen konden plaatsen en vragen konden stellen. Parallel daaraan zijn er diverse informatiebijeenkomsten belegd voor omwonenden en betrokken partijen, zoals de medewerkers van de scholen en de kinderdagverblijven. Het hele traject heeft een aantal maanden gelopen.

De site heeft 6000 hits gehad, de pagina met vragen heeft zo'n 2000 hits gehad. Er zijn zo'n 50 reacties op verschillende punten achtergelaten, door zo'n 30 verschillende personen. De inloopbijeenkomsten hebben ieder keer een grote opkomst gehad; met name die voor de ouders van kinderen op de beide scholen. Daar is uiteraard ook mondeling veel ingebracht en uitgewisseld.

Het hele proces heeft zowel het college als de raad geholpen in de besluitvorming. Er zijn bovendien waardevolle aanvullingen gedaan, bijvoorbeeld over het parkeren op de nieuwe locatie of over de informatiebehoefte bij de ouders. De zorgvuldige wijze waarop het proces is doorlopen, heeft geleid tot vertrouwen en tot een raadsbesluit waar daarna betrekkelijk weinig controverse over is geweest.

Leerpunten	+	-
- vooraf nadenken over vraagstelling - combinatie online en offline - duidelijkheid over participatieniveau (managen van verwachtingen), - uitgebreid en open traject		- bewerkelijke aanpak - continue aandacht/nieuwsstroom - onheldere verdeling verantwoordelijkheden

Kijk op Diemen 2020: raadplegen

In het kader van de bezuinigingsoperatie die voor de gemeente in aantocht was is in 2011 onder de noemer Kijk op Diemen 2020 een participatie traject opgezet om bij burgers en

belangengroeperingen te achterhalen welke uitgangspunten het college (en de raad) het beste kon hanteren bij het besluiten over aanstaande bezuinigingen. Het ging erom hoe Diemen er in 2020 voor zou moeten staan en in deze fase expliciet nog niet om concrete bezuinigingsvoorstellen. Het traject bestond uit een speciale website gecombineerd met drie thematische informatieavonden en een slotbijeenkomst. De site kende een onderverdeling in drie thema's met daaronder puntsgewijs de mogelijkheid aan te geven welke aspecten de burger daarin belangrijk vond. Verder was er te scoren op twee enquêtes, een naar de gewenste kwaliteit van dienstverlening en een naar beleidsprioriteiten. De inloopavonden waren eveneens thematisch en waren bedoeld om samen te verkennen wat voor de Diemense bevolking belangrijk was. Behalve via de website en via advertenties zijn mensen ook per brief uitgenodigd; dat betrof dan met name vertegenwoordigers van belangengroeperingen.

Het bezoek aan de website viel met ruim 3000 hits nog mee, maar het aantal actieve bezoekers bleef heel beperkt. Er zijn door minder dan 20 mensen reacties achtergelaten en de twee enquêtes leverden 42 en 17 reacties op. Het digitale traject leverde het college derhalve nauwelijks bruikbare input op voor de bezuinigingen. Dit kanaal heeft vooral als informatiekanaal gediend. De debatavonden in De Omval kenden na een aarzelend begin wel een redelijke opkomst. Op de slotavond waren zo'n 70 Diemenaren aanwezig. Aan deze gesprekken namen vooral vertegenwoordigers van organisaties en verenigingen deel. De indruk is dat het bij dit participatietraject om een omvangrijke en abstracte vraagstelling ging, die het inwoners moeilijk maakt om hun visie te geven, omdat het totaalbeeld ontbreekt en er weinig concrete raakvlakken zijn met de persoonlijke situatie. Verenigingen en organisaties hebben een wat bredere blik en komen op hun deelterrein met vruchtbare suggesties. Voor het college is het traject ook zinvol geweest, omdat daardoor duidelijk werd welke aspecten burgers belangrijk achten voor Diemen. Dat heeft mede richting gegeven aan de keuzes.

Leerpunten	+	-
- betrokkenheid van belangengroeperingen		- abstract vraagstuk
- direct uitnodigen		- verwachtingen vooraf niet bij iedereen helder
		- weinig interactie tussen online en offline traject

Structuurvisie: raadplegen/adviseren

Voor de totstandkoming van de Structuurvisie heeft er een Klankbordgroep gefunctioneerd, waarin vertegenwoordigers van allerlei belangenorganisaties vertegenwoordigd waren. De inbreng van deze partijen heeft dit ruimtelijk ontwikkelingskader kwalitatief verder gebracht. Daarnaast zijn er in verschillende fasen twee inloopavonden georganiseerd voor geïnteresseerde burgers. Ook konden inwoners tijdens de Gemeentedag 2010 hun mening geven over de toekomst van Diemen. Dit heeft al met al erg weinig mensen op de been gebracht en ook niet veel reacties opgeleverd. Ook hier is de indruk is dat het om een te groot en te abstract project gaat dat bovendien nog ver in de toekomst ligt.

Leerpunten	+	-
- belangengroeperingen goed aangesloten		- abstracte vraagstelling
		- onduidelijkheid over rol burgers

Groenbeleidsplan: adviseren

Voor het op te stellen Groenbeleidsplan is een klankbordgroep samengesteld uit inwoners en is een school bezocht. Alle betrokkenen dachten enthousiast mee en hadden veel inbreng in het ontwerp-plan. Ondanks dat het hier ging om het ontwikkelen van een abstract beleidsplan, leende het onderwerp 'groen' zich ervoor om concreet te maken. Hierdoor kon

de vertaalslag naar de woonomgeving worden gemaakt, waardoor deelnemers zich betrokken kunnen voelen.

Leerpunten	+	-
- concrete vertalingen mogelijk		
- klankbordgroep samengesteld op belangstelling,		
- aanvulling door schoolkinderen		

Fruittuin Polderland: meebeslissen

In de wijk Polderland kwam een terrein vrij door het opheffen van het woonwagenvakje. Alle bewoners van de wijk zijn per brief uitgenodigd voor een inspraakavond. Daarbij is aangegeven dat de gemeente advies wilde van de bewoners over de herinrichting van het stuk grond. Er lag een voorstel van de gemeente, maar er waren nog meerdere opties mogelijk. Er waren zo'n 15 bewoners uit de wijk aanwezig.

Zij gaven aan niets te voelen voor het voorstel van de gemeente voor een buurtmoestuin in zelfbeheer. Hun voorkeur ging uit naar een openbare fruittuin. De avond werd gehouden in het buurtcentrum De Kruidenhof. De aanwezige bewoners waren tevreden over het feit dat ze in een locatie in hun eigen buurt terecht konden om mee te beslissen over de inrichting van het terrein. Duidelijk werd dat lang niet alle bewoners zitten te wachten op zelfbeheer van gemeentegroen. De keuze is uiteindelijk gevallen op de openbare fruittuin.

Leerpunten	+	-
- opties open houden		- te hoge verwachtingen van zelfbeheer bij gemeente
- opzoeken van burgers		

Hofjes Bomenrijk: meebeslissen/zelfbeheer

Bij de herinrichting van de wijk Bomenrijk kwam vanuit de gemeente het idee om het groen in zes hofjes door de bewoners te laten bedenken en onderhouden. De interesse daarvoor is onder bewoners gepeild via een brief. Het ging daarbij om zesmaal 18 woningen. De respons was met circa 50% behoorlijk groot. Slechts in één van de hofjes gaven zes personen aan hier wel iets voor te voelen. Voor dit hofje is vervolgens een informatieavond georganiseerd, waarbij één bewoner als contactpersoon richting gemeente is aangewezen. Het traject is inmiddels gestart; de terugkoppeling vanuit de bewoners naar de gemeente is minimaal. In de andere hofjes kozen de bewoners voor een van de drie vooraf gedefinieerde inrichtingsvarianten, zonder zelfbeheer door de bewoners.

Leerpunten	+	-
- vraagstuk in de directe omgeving		- zelfbeheer vraagt actieve bewoners, niet om gemeentelijk initiatief
- heldere keuze,		
- eenvoudige deelname		

Bomenkeuze Scheepvaartkwartier: meebeslissen

In het Scheepvaartkwartier werden nieuwe bomen geplaatst ter vervanging van oude bomen. De keuze voor de soort bomen is voorgelegd aan de bewoners van de betreffende straten. Via een brief konden de bewoners kiezen voor een van de drie vooraf geselecteerde boomsoorten. De respons bedroeg zo'n 40%, een bevredigend, maar geen overweldigend resultaat. Er is geen herinnering gestuurd. De keuze van de bewoners is uiteindelijk gevolgd.

Leerpunten	+	-
- kleinschalige actie		- beperkte flankerende communicatie
- vraagstuk helder		
- direct effect op woonomgeving		

Parkeren: raadplegen

In 2010 is begonnen met het opstellen van het parkeerbeleid in Diemen. In de fase van beleidsvorming is een drietal inloopbijeenkomsten gehouden om de burgers van Diemen te raadplegen en de wensen en knelpunten te inventariseren. Omdat de omstandigheden in de verschillende wijken van Diemen op het gebied van parkeren verschillen is gekozen voor drie verschillende locaties: Zuid, Noord en Centrum. De opkomst verschilde van 3 tot 30 mensen, De inbreng bleef beperkt tot individuele grieven en behoeften. Het parkeerbeleid is vervolgens zonder al te veel ophef vastgesteld.

Op het moment dat het parkeerbeleid werd uitgewerkt in concrete parkeermaatregelen is een inloopbijeenkomst gehouden in het gemeentehuis om de burgers van Diemen de gelegenheid te geven om zich te informeren en om inbreng te hebben over de uitwerking van het beleid. Op die bijeenkomst zijn circa 250 mensen aanwezig geweest. Er zijn behoorlijk wat (mondelijke en schriftelijke) reacties geweest, die veelal betrekking hadden op locatiespecifieke of persoonlijke vragen.

Leerpunten	+	-
- concrete maatregelen trekken belangstelling		- abstracte vraagstelling leent zich niet voor inloopbijeenkomsten
		- decentrale bijeenkomsten helpen niet altijd

Centrumplan: informeren/adviseren

Bij het uitrollen van het Centrumplan in Diemen is op verschillende manieren participatie gebruikt. In het kader van het plan is er sprake van verschillende verantwoordelijkheden van gemeente, projectontwikkelaar en aannemer. In het algemeen is er gewerkt met gezamenlijk optreden naar alle betrokkenen. Er zijn in verschillende fasen verschillende inloopbijeenkomsten geweest: in het gemeentehuis en in het winkelcentrum. Daarbij is iedere keer erg veel belangstelling. De insteek van die bijeenkomsten is meestal voorlichtend geweest, maar uiteraard is het ook een gelegenheid om laagdrempelig reacties van bewoners op te vangen.

De ervaringen zijn in het algemeen positief. Zeker in de fase dat de overlast in de openbare ruimte beperkt bleef is, hebben veel mensen op de inloopbijeenkomsten hun beginnende grieven op een goede manier kunnen inbrengen. Waar mogelijk zijn er ook aanpassingen of maatregelen genomen. In de latere fase is dat minder makkelijk geweest en nam het aantal klachten toe. Naast de inloopbijeenkomsten is (en wordt) er gewerkt met een klankbordgroep van meest betrokken bewoners en ondernemers. Ook daar is te constateren dat dat in de beginfase prima heeft gewerkt, hoewel veel vragen en opmerkingen niet zo zeer de werkzaamheden betroffen, maar het reguliere contact tussen bewoners/ondernemers en de eigenaar van het winkelcentrum en de woningen.

Naarmate het project vorderde, was het wederzijds begrip aan slijtage onderhevig; vooral omdat de speelruimte om aanpassingen te doen of maatregelen te nemen beperkt was. Niettemin is de werkwijze met een klankbordgroep een goede om adviezen van bewoners en ondernemers te verkrijgen.

Leerpunten	+	-
- podium voor uitwisseling kan bij langlopend project effectief zijn		- beperkte ruimte om adviezen te honoreren is lastig
- concrete acties zijn effectief		- bij samenwerkingsproject lopen verantwoordelijkheden door elkaar
		- persoonlijk belang participanten soms strijdig met algemeen belang
		- lange historie is belastend

Buurtmoestuin Prinses op de Erwt: zelfbeheer

Begin 2011 is een start gemaakt met de aanleg van de buurtmoestuin Prinses op de Erwt. Het idee voor een buurtmoestuin is in april 2010 ontstaan op initiatief van een aantal buurtbewoners. De gemeente heeft positief gereageerd op dit buurtinitiatief onder de voorwaarde dat de grond wordt beheerd door een vereniging of stichting. Bewoners hebben zich daarom verenigd onder de naam 'Prinses op de Erwt' en zich aangesloten bij de IVN (Instituut voor Natuur- en Milieueducatie). De gemeente heeft

Het project loopt goed. Er wordt niet alleen samengewerkt in de moestuin, maar het effect is breder. Zo worden er activiteiten georganiseerd (oogstfeest) voor de hele buurt. De groep heeft een duidelijke en gezamenlijke visie en aanpak en zorgt voor meer sociale cohesie en levendigheid in de buurt. De aansluiting bij een staande organisatie (IVN) waarborgt de zakelijke en administratieve afhandeling. De samenwerking met de gemeente verloopt goed. Hoewel het hier niet zozeer gaat om een besluit- of beleidsvormingsproces en meer om participatie in het kader van zelfbeheer en/of buurtinitiatieven, zijn ook hier leerpunten uit af te leiden.

Leerpunten	+	-
- initiatief bij bewoners		- voortraject tijdrovend
- stimulerende rol wijkcoördinator		
- actieve en georganiseerde bewoners		
- concreet project		
- financiële bijdrage		

Wat leren we hieruit?

Uit de projecten die we in het kader van de Proeftuin Participatie nader hebben bekeken is samenvattend een aantal vuistregels voor participatie af te leiden:

- Participatie over vraagstukken die de inrichting van de openbare ruimte betreffen zijn succesvoller wanneer de doelgroepen worden benaderd in hun eigen omgeving en wanneer de presentatie van de plannen aansluit op hun niveau.
- Meebeslissen over vraagstukken die de inrichting van de omgeving betreffen gaat makkelijker naarmate het onderwerp bewoners meer direct in hun omgeving raakt. Dat levert meer betrokkenheid van bewoners op bij hun leefomgeving.
- Inloopbijeenkomsten over beleidsmatige onderwerpen vragen een concrete vertaling, want anders is de belangstelling zeer beperkt.
- Participatie over beleidsonderwerpen met een hoog abstractieniveau is makkelijker en effectiever voor en door(belangen)groeperingen of via klankbordgroepen dan met individuele bewoners.

- Participatie over abstracte beleidsonderwerpen vraagt een gedegen voorbereiding en een consequente aanpak (zie bv. Bezuinigingen).
- Duidelijkheid over de vraagstelling waarover de medewerking van de burger wordt gevraagd en over de precieze bedoeling van de vraagstelling helpt erg om effectieve participatie te realiseren
- Combinatie van online methoden met bijeenkomsten is een effectieve manier van participatie en zorgt voor een grotere deelname.
- Digitale vormen van participatie zijn –zeker bij kleinschalige vraagstukken- niet altijd beter dan schriftelijke of andere vormen.
- Online aanpak van met name langlopende en complexe vraagstukken vraagt veel aandacht voor flankerende communicatie (zoals bij brede school Diemen Noord)
- Zelfbeheer is meestal alleen succesvol als de vraag vanuit de inwoners zelf komt. Er moet een organisatievorm worden opgezet, of worden aangesloten bij een bestaande organisatie. Is aan deze voorwaarden voldaan, dan kan zelfbeheer een waardevolle bijdrage leveren voor de sociale cohesie in een wijk.

Hoe oordelen Diemenaren over de huidige participatiepraktijk

In de burgerpeiling Waar staat je gemeente.nl wordt onder burgers gevraagd naar de ervaringen en oordelen over participatie. Als we kijken naar de oordelen van de Diemense burger in de meest recente rapportage van 2013, dan zien we (rapport)cijfers die in absolute zin niet hoog zijn, maar in de vergelijking met andere gemeenten iets boven het gemiddelde scoren.

Oordeel burgers over invloed als kiezer 5,8 (*NL: 5,8, Diemen 2011: 5,8*)
 over vertegenwoordiging door gemeenteraad 5,7 (*NL: 5,5, Diemen 2011: 5,6*)
 over vertrouwen in B&W 6,6 (*NL: 6,3, Diemen 2011: 6,4*)
 over goed gemeentebestuur 6,6 (*NL: 6,2, Diemen 2011: 6,4*)
 over waarmaken beloftes door B&W 6,1 (*NL: 5,7, Diemen 2011: 5,9*)

Oordeel burgers over interesse gemeente in mening burgers 6,6 (*NL: 6,2, Diemen 2011: 6,5*)
 over voldoende inspraakmogelijkheden plannen 6,1 (*NL: 6,0, Diemen 2011: 6,3*)
 over betrekken burger bij totstandkoming plannen 6,1 (*NL: 5,8, Diemen 2011: 5,9*)
 over betrekken burger bij uitvoering van plannen 5,9 (*NL: 5,7, Diemen 2011: 5,8*)
 over of burgers voldoende invloed hebben op wat gemeente doet 5,6 (*NL: 5,3, Diemen 2011: 5,4*)

Met name die laatste cijfers zijn te beschouwen als een oordeel over de huidige Diemense praktijk van participatie in besluit- en beleidsvorming. Het zijn globaal gesproken voldoende en Diemen scoort boven het gemiddelde. De lage gemiddelde scores duiden aan dat er bij de Nederlandse burger een enigszins negatieve grondhouding is ten opzichte van de manier waarop de overheid burgers een rol geeft. Juist omdat dat zo breed heerst, is het niet te verwachten dat hier erg grote stappen in te zetten zijn. Niettemin is het duidelijk dat er ook in de Diemense situatie ruimte voor verbetering is en dus moeten we die ambitie ook uitspreken. (Zie voor de exacte vraagstelling in de enquête bijlage 1.)

5. Uitgangspunten burgerparticipatie in Diemen

Uit de vaststelling dat er met een goede inzet van burgerparticipatie voor de gemeente grote baten zijn te bereiken (zie Hoofdstuk Waarom Burgerparticipatie) en met het oog op de ervaringen die in het kader van de Proeftuin Participatie zijn opgedaan (zie hoofdstuk Wat doet Diemen al?), is het belangrijk nu een samenhangend, consistent en duidelijk beleid over burgerparticipatie te formuleren.

Die duidelijkheid en consistentie is goed voor de burgers van Diemen; zij weten dan waar ze aan toe zijn. Het is goed voor het bestuur; zowel raad als college weten vooraf welke rol ze te spelen hebben en welke waarde aan de inbreng van burgers is toe te kennen. Het is ook goed voor het ambtelijk apparaat, omdat vooraf duidelijk is welke inbreng op welke wijze beschikbaar komt.

Houding overheid: openheid en transparantie

Een overheid die serieus werk maakt van burgerparticipatie, moet er voor zorgen dat zij bereikbaar is en zij moet alle informatie geven die nodig is voor een waardevolle inbreng van de burger. Dat betekent dus niet proberen zoveel mogelijk te krijgen met zo min mogelijk geven. Er is een relatie te leggen tussen de mate van transparantie en betrokkenheid van burgers. Dat vraagt van bestuur en ambtelijk apparaat een nadrukkelijke gerichtheid op transparantie en openheid.

Ook moet de burger het idee hebben dat wat hij zegt, gehoord wordt en dat er daadwerkelijk wat mee wordt gedaan. Wederom kan transparantie hierin een belangrijke rol vervullen. Een beperking daarvan kan effect hebben op de mate waarin de burger oprechtheid ervaart en bereid is mee te doen. Een negatieve ervaring op dit aspect heeft direct een groot en langdurig effect op de betrokkenheid en het vertrouwen van meerdere burgers.

Het gaat dus om een cultuur- en houdingsaspect net zo goed als om een organisatorisch aspect. Met andere woorden de participatie moet goed geregeld zijn, maar er moet ook oprechte interesse en bereidheid zijn bij de gemeente.

Dus:

- 1 De gemeente Diemen is een betrouwbare partner en neemt burgers die participeren serieus. Ze is transparant en open over de bedoelingen van de participatie.
- 2 De gemeente Diemen zorgt dat de informatie die voor een participatietraject nodig is, makkelijk beschikbaar is en dat deelname eenvoudig is. Vooral duidelijkheid vooraf over de rol van de participatie in de besluitvorming en de rol van de burgers en andere partijen is belangrijk.

Motivatie burger

Of de burger kán participeren is relatief gemakkelijk te regelen met de concrete middelenkeuze en uiteraard ook de participatie- en communicatiemomenten. Er zijn tegenwoordig genoeg manieren om afdoende mogelijkheden tot deelname te realiseren. Of de burger wíl participeren is een andere kwestie. Het betreft dan de persoonlijke overwegingen van het individu om een bijdrage te leveren, inbreng te hebben. Voor sommigen is daarbij de bevrediging om bij te dragen aan een beter eindresultaat al voldoende of de bevestiging dat de geleverde kennis waardevol is, maar vaak gaat het toch ook om concrete, persoonlijke belangen die in het geding zijn. Juist op die kwesties zijn mensen makkelijk te mobiliseren en echt niet uitsluitend met een negatieve oriëntatie. Het is in ieder geval zaak om daar bij de keuze voor participatie en de bijbehorende instrumenten goed rekenschap te geven en maatwerk te hanteren in de vraagstelling, in de doelgroepselectie en in de middelen.

Tegelijkertijd moeten we ons realiseren dat er verschillende ‘burgerschapstijlen’ zijn, waarbij de zogeheten ‘verantwoordelijken’ graag en actief participeren, maar andere groepen zoals ‘plichtsgetrouwen’, ‘buitenstaanders’ en ‘pragmatici’ veel minder makkelijk te bereiken en te activeren zijn. Voor een goede afweging is het dan ook zaak om altijd na te blijven denken over wie er participeert en welke representativiteit de deelnemers hebben.

De wijkcoördinatoren kunnen een proactieve rol spelen bij het goed implementeren van participatie. Ze kunnen burgers (individueel of in groepsverband) stimuleren te participeren of mobiliseren, ze kunnen de vraagstelling, de keuze van instrumenten en de representativiteit mee beoordelen.

Dus:

- 3 De gemeente Diemen erkent de verschillen tussen diverse bewoners en organisaties. Daarom maakt zij gebruik van verschillende participatievormen en -instrumenten, passend bij de doelgroep en bij het voorliggende vraagstuk. Ieder vraagstuk kent zijn eigen schaal.

Spelregels ombudsman

Het is goed om ook te kijken welke vuistregels de Nationale Ombudsman noemt voor goede participatie. Hij heeft recentelijk een aantal belangrijke elementen voor behoorlijke burgerparticipatie genoemd:

- *“Het is van belang dat bij de voorbereiding goed wordt nagedacht over de vorm van participatie die wordt gekozen: maak heldere keuzen vooraf.*
- *De gemeente moet ook echt geïnteresseerd zijn in en waarde hechten aan de bijdrage van de burger: zorg voor een constructieve houding.*
- *Een goede informatievoorziening tijdens het hele participatieproces is cruciaal voor het welslagen ervan: zorg voor actieve en adequate informatieverstrekking.”*

Uit deze basiselementen voor participatie leidt de ombudsman tien spelregels af.

- *De gemeente motiveert of en zo ja hoe ze burgers betreft bij beleids- en besluitvorming. Criteria daarbij zijn: heeft het invloed op de leefomgeving en is er ruimte voor participatie. Deze motivering maakt de gemeente desgevraagd kenbaar.*
- *De gemeente maakt participatie een vast onderdeel van het politieke en bestuurlijke besluitvormingstraject.*
- *De gemeente gaat zeer terughoudend om met de mogelijkheid participatie te beperken vanwege het algemeen belang. Kiest de gemeente er toch voor burgerparticipatie te beperken dan moet ze deze keuze motiveren.*
- *De gemeente bepaalt, voordat het participatietraject van start gaat, welke rol de burger krijgt:*
  - *informereren.*
  - *raadplegen;*
  - *adviseren;*
  - *coproduceren;*
  - *meebeslissen;*
- *De gemeente zorgt voor een zorgvuldig vormgegeven participatieproces. Dit betekent dat de gemeente expliciet maakt:*
  - *welk onderwerp ter discussie staat;*
  - *wie ze bij de beleids-/besluitvorming betreft, dus wie de belanghebbenden zijn;*
  - *op welke wijze ze het participatieproces inricht, zo mogelijk in overleg met de belanghebbenden;*

- *op welke wijze ze de burger het best kan bereiken, bijvoorbeeld per brief, via de media of huisbezoek. Voor welke wijze ze kiest is mede afhankelijk van de rol die de burger heeft gekregen in het participatieproces.*
- *De gemeente is oprecht geïnteresseerd in hetgeen burgers naar voren brengen en laat dat merken in woord en daad. Van burgers mag een constructieve bijdrage worden verwacht.*
- *De gemeente weegt de inbreng van burgers mee in de uiteindelijke beslissing en maakt dat zichtbaar.*
- *De gemeente levert extra inspanning om alle belanghebbenden actief te betrekken, dus ook degenen die zich niet meteen in eerste instantie zelf aanmelden.*
- *De gemeente informeert de burger tijdig en volledig over het onderwerp van participatie, hun rol en de manier waarop het participatieproces vorm krijgt.*
- *De gemeente informeert burgers gedurende het participatietraject regelmatig over wat er gebeurt met hun inbreng. De inbreng van burgers wordt schriftelijk vastgelegd. De gemeente informeert burgers ook over lang stilliggen, uitstel of wijziging van voornemens of plannen van de gemeente. De gemeente motiveert haar besluit waarbij ze aandacht besteedt aan de door burgers naar voren gebrachte (tegen)argumenten.*

Voor een deel overlappen deze tien spelregels al met de Diemense uitgangspunten die hierboven zijn geformuleerd, maar er is een aantal aanvullende punten uit deze voorzet van de ombudsman af te leiden:

- 4 Bij belangrijke (beleids-)beslissingen neemt de gemeente Diemen participatie op als vast onderdeel van het besluitvormingsproces, waarbij het de voorkeur verdient om daar ruim plaats aan te geven. Wanneer er geld, menskracht of tijd ontbreekt om participatie zorgvuldig in te richten, dan vraagt dat ook om een expliciete keuze en een motivering.
- 5 De gemeente Diemen hanteert de participatieladder als instrument om te bepalen op welk niveau er inbreng van burgers gevraagd wordt.
- 6 Voor een participatietraject start, verzekert de gemeente Diemen zich ervan dat er genoeg beleids- en beslisruimte is om de gekozen participatietrede ook geloofwaardig te gebruiken. De bestuurlijke opdrachtgevers zijn zich bewust van de gekozen trede.
- 7 De gemeente Diemen zal zich door tijdige en duidelijke communicatie actief inspannen om burgers bij de participatie te betrekken en hen ook duidelijk maken welke rol ze hebben en hoe ze die rol kunnen spelen.
- 8 De gemeente Diemen zorgt dat deelnemers voorafgaand aan participatie weten:
  - wat hun rol is
  - wat er met hun inbreng wordt gedaan
  - hoe lang het traject gaat duren
- 9 De gemeente Diemen zorgt voor goede en regelmatige communicatie met deelnemers aan burgerparticipatie. Voorafgaand scheidt de gemeente duidelijkheid over de rolverdeling tussen burgers en gemeente, de participatietrede, de planning etc. Ook tijdens de participatie moet er regelmatig contact zijn over de tussentijdse resultaten en ontwikkelingen om de betrokkenheid op peil te houden.

Als het gaat om beleids- en beslisruimte, dan is die er bij de (inrichting) van de openbare ruimte vaak, met name bij groen en speelvoorzieningen. Daar is lang niet altijd een college- of raadsbesluit mee gemoeid, maar de uitgangspunten voor participatie gelden ook voor (gedetailleerdere) keuzes die elders gemaakt worden.

Ten slotte is het op deze plek goed om enige woorden te wijden aan de inzet van moderne communicatiemiddelen als sociale media, polls en fora. Op de Diemense schaal zijn laagdrempelige en eenvoudige methoden om participatie vorm te geven zeer goed bruikbaar

(denk aan bijeenkomsten, schriftelijke uitvraag). Niettemin is er een groeiende doelgroep voor wie digitale middelen eerder regel dan uitzondering zijn. Het goed opzetten van een digitaal participatietraject is vooralsnog –mede vanuit financiële overwegingen - vooral zinvol bij wat grootschaliger projecten. Op dit moment zijn we aan het kijken of er in eigen beheer eenvoudige gestandaardiseerde digitale middelen beschikbaar zijn.

Het is ook belangrijk om dergelijke middelen te bekijken omdat ze de mogelijkheid bieden om andere dan de gebruikelijke doelgroepen te betrekken. De meer traditionele methoden als een schouw of een inloopbijeenkomst hebben hun nut, maar het is ook helder dat ze een relatief homogeen gezelschap aantrekken. Met de inzet van andere instrumenten kunnen we recht doen aan de diversiteit in de Diemense bevolking.

Bij de keuze voor een online traject verdient het sterke aanbeveling óók niet-digitale middelen in te zetten, vanuit bereiksoverwegingen, maar ook omdat meerdere kanalen elkaar kunnen versterken.

10 Digitale middelen zijn voor de gemeente Diemen een hulpmiddel bij burgerparticipatie
---

Deze negen uitgangspunten moeten we op een heldere manier aan burgers en bedrijven communiceren, zodat men weet of kan weten waar men aan toe is.

6. Werkwijze burgerparticipatie in Diemen

Op basis van de hierboven geschetste uitgangspunten voor burgerparticipatie is een werkwijze te schetsen die in de kern uit drie stappen bestaat:

- A. Inventarisatie randvoorwaarden
- B. Bepalen wie in welke rol uitgenodigd wordt
- C. Bepalen van de vraagstelling en de in te zetten instrumenten

A. Inventarisatie randvoorwaarden

De kans van slagen van een participatieproces, het inschatten of een onderwerp geschikt is voor participatie, kan zichtbaar gemaakt worden met het doorlopen van een heldere inventarisatie aan het begin van het proces. Alle elementen van het proces worden op die manier stapsgewijs bekeken. De antwoorden op de vragen van een checklist geven een goede indicatie om een afweging te maken of het verstandig is om te starten met participatie voor een bepaald onderwerp. Daarnaast wordt helder welke valkuilen en problemen er kunnen ontstaan bij het doorlopen van het participatieproces.

Het is van belang om vooraf de randvoorwaarden in beeld te hebben. Voor burgers, bestuurders en beleidsmakers is het essentieel om vooraf te weten of er überhaupt speelruimte is om inbreng van burgers een plek te geven. Dat geldt in praktische zin (is er genoeg tijd, geld, capaciteit om aan participatie te doen), maar ook in beleidsmatige zin (zijn er oplossingsvarianten, is er speelruimte).

In die fase moet ook bekeken of de gemeente wel de enige bepalende partij is. Als er partners zijn moeten die ook ruimte bieden voor participatie anders heeft het geen zin daaraan te beginnen. Als het om kwesties gaat die tot de bevoegdheid van college of raad behoren moeten die gremia ook weten wat hun rol in het proces is en daar mee instemmen. Niets zo frustrerend voor een burger als een traject waarbij hun inbreng uiteindelijk geen enkele rol speelt.

Het verdient aanbeveling de uitkomsten van zo'n inventarisatie te betrekken bij het maken van een bestuursvoorstel. Een participatieparagraaf is daarbij aan te bevelen. Een voorbeeld van een checklist om zo'n inventarisatie te doorlopen is opgenomen in bijlage 2.

B. Wie in welke rol?

Is eenmaal duidelijk dat er een participatietraject gaat worden doorlopen, dan volgt de bepaling van de doelgroep. Wie zijn betrokken, wie heeft belang, wie heeft kennis. Zo'n krachtenveldanalyse maakt duidelijk welke groepen er aan de beleids- of besluitvorming deel kunnen nemen. Daarbij kunnen individuele burgers of bedrijven een rol hebben, maar uiteraard ook belangengroepen of vertegenwoordigers. Het is ook erg zinvol om vooraf na te denken over representativiteit. Hoeveel is nodig, is die gewaarborgd, hoe is die te realiseren?

Vervolgens is het belangrijk om te bepalen hoeveel invloed het bestuur de participanten wil geven. Hiervoor is de participatieladder een geschikt en veelgebruikt instrument. Zoals eerder geschetst (zie hoofdstuk 2) is in deze participatieladder een aantal participatieniveaus opgenomen, in oplopende gradatie van invloed.

De participatieladder ziet er als volgt uit:

- Informeren
- Raadplegen
- Adviseren
- Coproduceren
- Meebeslissen

De trede van participatieladder wordt altijd opgenomen in de participatieparagraaf van startnotities en kaderstellende nota's. Ook bij projecten of producten die niet in die vorm worden gegoten is het goed om de overwegingen die aan de orde zijn vooraf mee te nemen.

C. Hoe?

Als laatste stap in de voorgestelde werkwijze volgt dan de concrete uitwerking van de participatie. Essentieel is het bepalen van de vraagstelling aan de burgers. Die moet kloppen met de rolverdeling die gekozen is. Bij consultatie hoort geen beslissing of een vraag naar voorkeuren. De verkeerde vraag schept verkeerde verwachtingen en daarmee onvrede en ongemak. Het lijkt een open deur, maar deze stap is voor een groot deel bepalend voor het welslagen van de participatie.

Factor in de keuze van de middelen is ook nog de fase waarin participatie wordt ingezet. Gaat het om agendavorming, beleidsvorming, besluiten, uitvoering of evaluatie? Iedere fase heeft zijn eigen passende werkvormen en communicatiemiddelen.

Hoewel burgerparticipatie in feite een proces is, zijn werkvormen en communicatieinstrumenten nodig om dat vorm te geven. Zoals aangegeven geeft de participatieladder met vijf oplopende treden aan hoe de invloed van de burger op het beleid kan worden gegeven. Per trede zijn er verschillende communicatiemiddelen of werkvormen te kiezen. (zie bv ook www.participatiewijzer.nl).

In onderstaande tabel zijn de vijf treden van de participatieladder aangegeven en daaraan gekoppeld per trede, de in te zetten communicatieinstrumenten. Daarbij is er sprake van een cumulatieve invloed voor de participanten. Iedere hogere vorm van participatie is inclusief de lagere treden. Dat wil zeggen als er wordt gekozen voor een adviserende rol (trede 3) dan kunnen ook de instrumenten van raadpleging en informatie worden toegepast.

Er is naar gestreefd om voor elke trede specifieke communicatieinstrumenten te benoemen. Het is geen uitputtende lijst van communicatie-instrumenten, het blijft mogelijk andere instrumenten in te zetten om interactief met participanten beleid te ontwikkelen. Zie voor nadere toelichting bijlage 3.

Informereren	Artikelen DiemenInfo Free publicity Informatieavond Inloopbijeenkomst Informatietoonstelling in gemeentehuis Website
Raadplegen	Enquête Inloopbijeenkomst met reactiemogelijkheid (Buurt- en herinrichtings)schouw Klankbordgroep Digitaal debat Digitaal forum

Adviseren	Burgerpanel Gemeentelijk debat Ronde tafelgesprekken Expert-groep Adviesorgaan Adviesraad Buurtpanel
Coproduceren	Ateliers Werkgroep Crowd sourcing
Meebeslissen	Stemronde / verkiezing Enquête Digitale stemronde of enquête Budget bestemmen

De werkwijze is ten behoeve van het interne gebruik in een beknopt schema gevat. Dat schema is te vinden in Bijlage 4.

7. Zo gaan we te werk

- Hanteer bij beleidsontwikkeling, besluitvorming, product- of dienstontwikkeling de negen uitgangspunten die in deze nota zijn beschreven:
  1. De gemeente Diemen is een betrouwbare partner en neemt burgers die participeren serieus. Ze is transparant en open over de bedoelingen van de participatie.
  2. De gemeente Diemen zorgt dat de informatie die voor een participatietraject nodig is, makkelijk beschikbaar is en dat deelname eenvoudig is. Vooral duidelijkheid vooraf over de rol van de participatie in de besluitvorming en de rol van de burgers en andere partijen is belangrijk.
  3. De gemeente Diemen erkent de verschillen tussen diverse bewoners en organisaties. Daarom maakt zij gebruik van verschillende participatievormen en -instrumenten, passend bij de doelgroep en bij het voorliggende vraagstuk.
  4. Bij belangrijke (beleids-)beslissingen neemt de gemeente Diemen participatie op als vast onderdeel van het besluitvormingsproces, waarbij het de voorkeur verdient om daar ruim plaats aan te geven. Wanneer er geld, menskracht of tijd ontbreekt om participatie zorgvuldig in te richten, dan vraagt dat ook om een expliciete keuze.
  5. De gemeente Diemen hanteert de participatieladder als instrument om te bepalen op welk niveau er inbreng van burgers gevraagd wordt.
  6. Voor een participatietraject start, verzekert de gemeente Diemen zich ervan dat er genoeg beleids- en beslisruimte is om de gekozen participatietrede ook geloofwaardig te gebruiken. De bestuurlijke opdrachtgevers zijn zich bewust van de gekozen trede.
  7. De gemeente Diemen zorgt dat deelnemers voorafgaand aan participatie weten:
    - wat hun rol is
    - wat er met hun inbreng wordt gedaan
    - hoe lang het traject gaat duren
  8. De gemeente Diemen zorgt voor goede en regelmatige communicatie met deelnemers aan burgerparticipatie. Voorafgaand schept de gemeente duidelijkheid over de rolverdeling tussen burgers en gemeente, de participatietrede, de planning etc. Ook tijdens de participatie moet er regelmatig contact zijn over de tussentijdse resultaten en ontwikkelingen om de betrokkenheid op peil te houden.
  9. Digitale middelen zijn voor de gemeente Diemen een hulpmiddel bij burgerparticipatie.
- Gebruik daartoe de werkwijze met de drie stappen:
  - inventariseer de randvoorwaarden,
  - bepaal wie op welk niveau van participatie deelneemt (participatieladder) en
  - kies middelen/werkvormen die bij dat niveau passen.
- Neem bij de start van een beleidsproces een participatieparagraaf op; ook bij belangrijke product- of dienstenvernieuwingen of ingrijpende besluiten is dat aan te bevelen. Sluit daartoe aan bij het proces van besluitnota's, met name de checklist is daarbij dienstig.
- Zorg voor een intern scholingstraject waarbij bewustwording van het belang van participatie en van de bijbehorende open houding centraal staan. Het borgen van de beleidsuitgangspunten en de methodiek om die goed toe te passen moeten daarin belangrijk zijn. Competenties als open houding, gericht op samenwerken en procesmatig denken verdienen blijvend aandacht.

Bijlage 1

Effecten burgerparticipatie meten via Waar staat je gemeente

In de burgerpeiling voor Waar staat je gemeente geven de burgers een oordeel op verschillende rollen die ze ten opzichte van de lokale overheid vervullen.

Een aantal van de vragen kan benut worden als een indicator voor de effecten van burgerparticipatie.

De burger als kiezer

Aan de burgers wordt gevraagd in hoeverre ze het eens zijn met de volgende stellingen over het gemeentebestuur en de besluitvorming:

- Als kiezer heb ik invloed op wat er in de gemeente gebeurt
- Ik voel mij vertegenwoordigd door de gemeenteraad
- Ik heb vertrouwen in de burgemeester en wethouders
- De gemeente wordt goed bestuurd
- Burgemeester en wethouders maken hun beloften waar

De burger als partner

Aan de burgers wordt gevraagd wat zij vinden over hoe de gemeente omgaat met de mening van bewoners over plannen en ontwikkelingen, opgesplitst in de deelonderwerpen:

- De mate waarin het gemeentebestuur interesse heeft in de mening van bewoners
- Inspraak die burgers hebben bij belangrijke plannen
- De mate waarin het gemeentebestuur inwoners betreft bij totstandkoming plannen
- De mate waarin het gemeentebestuur inwoners betreft bij uitvoering plannen
- De mate van invloed op wat de gemeente doet

De burger als klant

Aan de burgers wordt gevraagd in hoeverre ze het eens zijn met de volgende stellingen als ze informatie nodig hebben over gemeentelijke politiek, bestuur en dienstverlening :

- De gemeente geeft in het algemeen duidelijke informatie
- Ik kan gemakkelijk aan gemeentelijke informatie komen
- De informatie op de gemeentelijke website is goed

De burger als wijkbewoner

Aan de burgers van Diemen wordt gevraagd of ze actief zijn geweest als vrijwilliger:

- Het percentage burgers dat actief is als vrijwilliger

Bijlage 2

Checklist Burgerparticipatie

Bij het beschrijven van de voor een bepaald besluit of beleid benodigde participatie is het van belang collega's te consulteren, denk hierbij bijvoorbeeld aan de wijkcoördinator, andere beleidsmedewerkers, projectmanager en communicatieadviseur. Onderstaande hulpvragen kunnen behulpzaam zijn om het terrein te verkennen. De checklist hieronder is daar hulpmiddel bij. Het aflopen van die checklist helpt bij het opstellen van een participatieparagraaf.

Hulpvragen

Vooraf, doel van participatie

- Kan participatie een concrete bijdrage leveren aan het verkleinen van de afstand tussen bestuur en burger? Dit is bijvoorbeeld het geval als beide partijen in de loop van het proces meer begrip voor de wensen en belangen van de ander krijgen.
- Kan participatie leiden tot een groter draagvlak voor beslissingen? Dit is bijvoorbeeld het geval als deelnemers meer geneigd zijn de uiteindelijke beslissing te accepteren omdat ze gezien hebben hoe deze tot stand komt.
- Kan participatie leiden tot meer integraliteit? Hiervan is onder meer sprake er verbanden zijn tussen verschillende beleidsterreinen. Het kan zijn dat belanghebbenden hier zelf mee komen.
- Leidt participatie tot betere oplossingen en/of een hogere kwaliteit van het beleid? Hiervan zal bijvoorbeeld sprake zijn als deelnemers over specifieke kennis en ervaring beschikken die ambtenaren en bestuurders missen.

A. Randvoorwaarden

- Biedt de beleidssituatie ruimte voor meerdere oplossingsvarianten of scenario's, zodat de uitkomst van het proces niet op voorhand al vastligt? Het gaat zowel om inhoudelijke als financiële ruimte.
- Laat de beleidssituatie voldoende invloed voor deelnemers toe om daadwerkelijk te kunnen spreken over participatie?
- Is er een reële kans op een constructieve samenwerking met de participanten? Hiervoor moet er in de standpunten van de verschillende partijen voldoende gemeenschappelijke basis zitten. Het werkt niet als gemeente en participanten lijnrecht tegenover elkaar staan.
- Is het een onderwerp/project dat leeft onder de bevolking? Met andere woorden: maakt het de burger echt uit wat er gebeurt, of gelooft men het wel?
- Is er voldoende geld en capaciteit beschikbaar voor een goede (bege)leiding van het proces?
- Is er voldoende tijd? Wordt het proces niet gefrustreerd door deadlines in het project (bestuurlijk, deelprojecten, subsidies enz.)?
- Beperkt het traject zich tot het terrein waarvoor de gemeente verantwoordelijk is? Zo niet, welke afspraken kunnen er binnen het samenwerkingsverband worden gemaakt met de andere partijen. (geef argumenten voor de keuze voor een bepaalde vorm).
- Zijn het probleem en (de consequenties van) mogelijke oplossingen voor de deelnemers voldoende te overzien? Met andere woorden: is het probleem niet te 'technisch'?
- Biedt het onderwerp uitzicht op zichtbare resultaten binnen een afzienbare termijn?
- Welke rol krijgt het college in het proces?
- Welke rol krijgt de raad in het proces?
- Weet iedereen dit van elkaar?
- Is het bestuur bereid deelnemers de invloed te verschaffen die met participatie gepaard gaat?
- Is het gemeentebestuur bereid de uitkomst van de participatie te accepteren als deze binnen de gestelde randvoorwaarden past, ook als dit wat het bestuur betreft niet de meest optimale oplossing is?

B. Wie betrekken in welke rol?

- Is de doelgroep van het besluit, beleid, project duidelijk te omschrijven?

- Is het helder van welke personen en organisaties de belangen worden geraakt? Dit kunnen ook partijen zijn die niet direct tot de doelgroep behoren.
- Is het duidelijk welke personen of partijen cruciaal zijn voor de representativiteit van de participatie? Representativiteit kan zowel betrekking hebben op diversiteit (zijn alle relevante bevolkingsgroepen vertegenwoordigd?) als op draagvlak/ achterban (namens wie spreken de participanten?).
- Is duidelijk op welke manier specifieke personen en/of organisaties het proces kunnen verrijken (b.v met kennis) of juist frustreren (b.v. met formele bezwaren)?
- Is duidelijk hoe de relatie tussen de betrokkenen en de gemeente is?
- Is er een limiet aan de omvang van de participatie?

Voor de rol die de participanten krijgen is de participatieladder te gebruiken.

Als vuistregel geldt daarbij nog dat beter een 'lager' niveau van participatie gekozen kan worden als het vraagstuk erg abstract is, het proces lang gaat duren of er erg veel tegenstrijdige belangen zijn.

C. *Hoe?*

- Wat is de vraag die aan de burger wordt voorgelegd? Dit is de cruciale vraag in een participatietraject. Die vraag moet kloppen met het niveau van participatie, met de rolverdeling en met de randvoorwaarden. Uit deze vraag volgen ook de werkvormen.
- In welke fase vindt de participatie plaats? Dat is relevant omdat het uitmaakt of er iets van de burgers gevraagd wordt in de fase van agendavorming of bij de formulering van beleid, of er opties verkend worden of beslissingen gevraagd worden.
- Participatie is een eindig traject. Wanneer is het eindpunt ervan bereikt? Overigens blijft terugkoppeling en communicatie ook dan nodig.

Bijlage 3

Overzicht middelen per participatietrede

INFORMEREN	
Inloopbijeenkomst	Een bijeenkomst voor burgers waarbij de mogelijkheid geboden wordt aan burgers en belanghebbenden zich te informeren, over hen aangaande planvorming of besluiten. Een dergelijke bijeenkomst kent geen centrale plenaire introductie, maar er zijn wel ambtenaren en /of deskundigen aanwezig om (individuele) vragen te beantwoorden of toelichting te geven op het gepresenteerde. Inbreng van bezoekers wordt niet geregistreerd.
Informatieavond	Een bijeenkomst voor burgers waarbij burgers en belanghebbenden zich kunnen laten informeren, over hen aangaande planvorming of besluiten. Er is een centrale plenaire introductie en een of meer presentaties door ambtenaren en /of deskundigen. Aanwezigen hebben de mogelijkheid tot het stellen van plenaire vragen. Ook de antwoorden worden plenair verwoord. Inbreng van bezoekers wordt niet geregistreerd.
Tentoonstelling	Een presentatie waar burgers en belanghebbende kennis kunnen nemen van voorgenomen planvorming. De gepresenteerde informatie is zo dat nadere toelichting niet nodig is. Inbreng van bezoekers wordt niet geregistreerd.
Website	Informatieve website, waarop alle relevante basisinformatie wordt weergegeven. Dit kan ook een onderdeel zijn van de regulier gemeentewebsite. Er is geen mogelijkheid om inbreng te hebben.

RAADPLEGEN	
Enquête	een representatieve steekproef onder de doelgroep waarmee via een vragenlijst de mening gepeild kan worden over een of meerdere onderwerpen. De resultaten van het onderzoek worden schriftelijk weergegeven. De resultaten kunnen meegewogen worden in de verdere beleidsontwikkeling.
Inloopbijeenkomst met reactiemogelijkheid	Een bijeenkomst zoals voor het niveau Informeren beschreven, maar met reactiemogelijkheid. De reacties zullen meegewogen worden bij de verdere planontwikkeling of besluitvorming. De reacties kunnen schriftelijk worden gegeven via een formulier of mondeling bij een van de aanwezige ambtenaren. Aanwezigen krijgen geen verslag van de bijeenkomst, maar dat kan wel op andere manieren beschikbaar worden gesteld. De inbreng krijgt een reactie van het bestuur.
Inspraakavond	Een bijeenkomst voor burgers rond een specifiek benoemd onderwerp. Deze avond begint met een centrale plenaire introductie en een of meer presentaties door ambtenaren en /of deskundigen. Vragen en antwoorden worden plenair afgehandeld. Aanvullend wordt de mogelijkheid geboden om

	<p>reacties te geven die meegewogen zullen worden. Reacties kunnen schriftelijk worden gegeven of mondeling bij een van de ambtenaren. Aanwezigen krijgen desgewenst een verslag van de bijeenkomst toegezonden. De inbreng krijgt een reactie van het bestuur.</p>
(Buurt- en Herinrichtings) schouw	<p>Ambtenaren en bestuurders gaan samen met burgers rond in een bepaalde wijk om daar specifieke problemen van dichtbij en concreet te bekijken. Mogelijke oplossingen kunnen daarbij direct uitgewisseld en gewogen worden.</p>
Spreekuur	<p>Ambtenaren, wethouders of raadsleden kunnen rondom een specifiek onderwerp een spreekuur houden voor individuele burgers. Zij kunnen dan specifieke knelpunten inbrengen. De opmerkingen worden meegewogen bij toekomstige beleidsontwikkeling of -uitvoering.</p>
Klankbordgroep	<p>Een select samengestelde groep burgers van een zekere representativiteit kan voor een specifiek onderwerp gevraagd worden naar standpunten of meningen. De groep zal voor een langere, vooraf vastgestelde, periode bestaan. De op- of aanmerkingen van een klankbordgroep worden meegewogen bij de beleidsontwikkeling of – uitvoering.</p>
Digitale vormen	<p>De hierboven beschreven vormen kunnen ook digitaal worden opgezet. De digitale vorm verschilt niet van het traditionele vormen. Uitwisseling is echter niet gebonden aan een moment, plaats of duur. Ambtelijke of bestuurlijke deelname is vereist om de participatie in goede banen te leiden. De representativiteit van digitale participatievormen is vaak wat minder duidelijk, omdat er soms sprake kan zijn van anonimiteit. Te denken valt aan specifiek ontwikkelde websites of gebruik van bestaande social media kanalen (Facebook, You Tube, Twitter).</p>

ADVISEREN

Debat	<p>Een algemeen aangekondigde bijeenkomst waarbij burgers en belanghebbenden in debat gaan met elkaar, aanwezige deskundigen en politici over een bepaald thema of onderwerp. Een debat zal eerder adviserend zijn in de zin van onderzoeksrichtingen, dan dat met het advies een bepaalde fase afgesloten kan worden. Een debat kent een centrale plenaire introductie en een of meer presentaties door ambtenaren en /of initiatiefnemers; De bijeenkomst eindigt met een of meer conclusies die als advies gelden voor het bestuur. Is minder geschikt in latere fases van besluitvorming, omdat dan overlap gaat ontstaan met het orgaan dat werkelijk gaat besluiten.</p>
Ronde tafelgesprekken	<p>Een bijeenkomst voor burgers speciaal bijeen rond een bepaald thema of project. De deelnemers zijn burgers met een zekere achterban of specifieke rol, maar niet als vertegenwoordiger van een belangengroepering. Zij formuleren in een gesprek met ambtenaren en/of bestuurders in alle vrijheid hun adviezen over het thema. Ronde tafelgesprekken vinden in de regel zo vroeg mogelijk in het</p>

	<p>beleidsvormingsproces plaats. De resultaten van de gesprekken worden schriftelijk weergegeven en als adviezen meegewogen in de besluitvorming van college en/of raad.</p>
Expert-groep	<p>Een groep deskundige burgers geformeerd rond een bepaald thema of project. Vanuit de eigen kennis geven de experts hun mening en advies. Zij vergaderen onder leiding van een zelf gekozen voorzitter, met ambtelijke ondersteuning. De expertgroep krijgt ambtelijke informatie in de voorfase van het beleidsproces en kan daar vervolgens haar mening over geven, suggesties doen voor wijzigingen of aanvullend onderzoek. De expertgroep kan ook zelf het initiatief nemen om voorstellen te (laten)ontwikkelen; De adviezen wegen zwaar en zijn onderdeel van het uiteindelijke advies aan college en/of raad. In de uiteindelijke besluitvorming kan er gemotiveerd van worden afgeweken.</p>
Adviesorgaan/adviesraad	<p>Een door de gemeente ingestelde raad die college (of raad) adviseert over beleid, regelgeving of wetgeving op een specifiek terrein. Voorbeelden zijn de sportraad, Wmo-raad, cliëntenraad. Deze organen brengen gevraagd en ongevraagd advies uit aan het college over aangelegenheden op hun aandachtsgebied. De leden van deze adviesorganen worden in de regel door het college benoemd. Sommige leden vertegenwoordigen een bepaalde doelgroep. De adviezen wegen zwaar en zijn onderdeel van het uiteindelijke advies aan college en/of Raad. In de uiteindelijke besluitvorming kan er gemotiveerd van worden afgeweken.</p>
Buurtpanel	<p>Een staand orgaan bestaande uit burgers uit een bepaald deel van Diemen dat op het niveau van de wijk het college en ambtenaren adviseert over zaken die op het niveau van de wijk spelen. De leden zijn lid op persoonlijke titel, maar worden wel geacht de belangen van de hele wijk in de afwegingen te betrekken. De advisering kan vanuit de gemeente gevraagd worden op een specifiek onderwerp of ongevraagd door het panel worden aangeboden. De adviezen wegen mee bij de uiteindelijke besluitvorming.</p>

COPRODUCTIE

Atelier	<p>Een eenmalige bijeenkomst van een groep burgers die in samenwerking met ambtenaren (en evt. bestuurders) werken aan een bepaald onderwerp van beleidsvorming. In het algemeen bestaan de leden uit burgers met specifieke kennis. Vanuit de eigen kennis geven de deelnemers hun mening en advies. De bijeenkomst heeft een vooraf vastgesteld doel / product als eindresultaat; De resultaten van de werkgroep zijn niet eenzijdig amendeerbaar, d.w.z dat een van de betrokken partijen niet achteraf het eindresultaat kan wijzigen. Vooraf is de status van het eindresultaat duidelijk voor alle betrokkenen.</p>
Werkgroep	<p>Een groep burgers die gedurende een bepaalde periode samenwerkt met ambtenaren (en evt. bestuurders) rond een bepaald onderwerp van beleidsvorming. In het algemeen bestaan de leden uit burgers met een specifieke kennis. Vanuit die kennis geven de leden hun mening en advies. De werkgroep werkt aan een vooraf vastgesteld eindproduct. Dat</p>

	resultaat is niet eenzijdig amendeerbaar en vooraf is de status van het eindresultaat duidelijk voor alle betrokkenen.
Crowd sourcing	De gemeente maakt gebruik van een grote groep niet vooraf gespecificeerde burgers om ideevorming, beleidsvorming, advisering of zelfs de formulering van beleid vorm te geven. Hoewel crowdsourcing niet noodzakelijk via het internet hoeft te gebeuren, is dit wel de meest gebruikte manier. Iedere burger die zich op basis van kennis of ervaring geroepen voelt bij te dragen krijgt die gelegenheid. Het eindresultaat vraagt om ambtelijke stroomlijning. De aard van het resultaat bepaalt welke rol het speelt in het besluitvormingsproces. Dat is tevoren duidelijk.

MEEBESLISSEN	
Stemronde / verkiezing	Er zijn voor een vraagstuk meerdere opties. De gemeente legt deze voor aan een vooraf benoemde selectie van de burgers van Diemen. De optie die de meeste stemmen krijgt komt tot uitvoering. Representativiteit en/of respons zijn belangrijke criteria om te bepalen of de uitkomst ook overgenomen moet worden. Er moet vooraf duidelijkheid zijn over de status van de uitkomst
Enquête	Onder burgers van Diemen wordt een vragenlijst uitgezet om een breder vraagstuk te inventariseren. De uitkomst wordt als richtinggevend voor de uiteindelijke besluitvorming beschouwd. Dat wil zeggen dat een interpretatie van de heersende mening wordt gemaakt. Ook hier geldt dat rekening moet worden gehouden met representativiteit en respons.
Digitale stemronde of enquête	Stemmen of het afnemen van een enquête kan uiteraard ook digitaal. Zeker bij een grotere steekproef is dit een aan te bevelen methode.
Budget toedelen	Burgers mogen beslissen over de inzet van geld of capaciteit aan een optie die hen goeddunkt. Dat kan door een beperkte keuze voor te leggen of een vrije besteding.

